

Gesprek met sociaal voortrekker

Marijke verstappen

‘Bestuur en politiek’

Verslag door Alexandra Gabrielli

Het programma Vitale Lokale Samenlevingen wordt uitgevoerd door de *stichting Socires* in samenwerking met de School voor Politiek en Bestuur van Tilburg University, met steun van het *SKANfonds*. Zie voor meer informatie over Vitale Lokale Samenlevingen: www.vitaallokaal.org

Marijke Verstappen (1959) is gemeentesecretaris in Wageningen en te gast in haar eigen stadskantoor op 26 maart 2015 voor een interview met Thijs Jansen van Stichting Beroepseer over sociaal ondernemerschap, lokaal bestuur en politiek in het bijzijn van meer dan dertig vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties, de overheid, het bedrijfsleven en de wetenschap. Verstappen is uitgenodigd omdat zij zich als sociaal voortrekker beweegt, én op een ondernemende manier de verbinding legt tussen de systeemwereld en de leefwereld, tussen de vaak rigide en hiërarchisch georiënteerde wereld van bureaucratie en overheid en de wereld van de burgers.

Thijs Jansen interviewt Marijke Verstappen

Wat verstaat Verstappen precies onder ondernemerschap?

“Dan refereer ik heel erg aan mijn vader. Ik kom uit een middenstandsgeslacht. Mijn vader was bloemist en dreef met mijn moeder de zaak. Als ik aan ondernemers denk, denk ik aan mensen die

met lef iets najagen, waarvan ze zelf denken: dat wil ik graag. Ze hebben klanten om zich heen, maar geen baas. Het zijn mensen die risico durven nemen en af en toe op hun bek gaan, weer opstaan, zich afstoffen en doorgaan. Dat kan in een winkel, een onderneming, maar ook in een organisatie. In de jaren vijftig is mijn pa naar Brussel vertrokken en in een bloemenzaak gaan werken. Mijn moeder is later gevolgd en ging werken bij een bank. Ze zijn getrouwd. Op een gegeven moment begon het bij ze te kriebelen en wilden ze naar Zürich. Maar toen kwam ik en zijn ze uiteindelijk teruggegaan naar Den Bosch. Daar ben ik opgegroeid”.

Van thuis heeft Verstappen meegekregen dat de klant koning is. Maar dat betekent in principe niet dat de klant te allen tijde alles mag eisen en mag zeggen: “De klant gunt jou de klandizie en dat gunnen en die relatie tussen jou en de klant is waanzinnig belangrijk. Uiteindelijk gaat het er niet zozeer om hoe mooi je bloemen zijn, hoewel dat natuurlijk belangrijk is, maar of je een goede relatie hebt met de mensen om je heen. Dat ze naar jouw winkel willen komen, jouw kwaliteit willen en jou dat blijven gunnen. Als winkelier ben je heel erg in de samenleving ingebed. Je bent er onderdeel van”.

Hoe zit het met de inwoners, die tegenwoordig klanten worden genoemd door de overheid, zijn zij ook koning?

“Ergens is er een grens wat je, ook als ambtenaar, mag accepteren. En dan kom ik toch weer bij mijn pa terecht. Hij was ongelooflijk gediensstig en wilde de beste kwaliteit. Toch heeft hij op een gegeven moment tegen een klant gezegd: ‘Mevrouw, hoe u zich nu gedraagt vind ik niet acceptabel. Ik verzoek u nu mijn winkel te verlaten en tegen de tijd dat u weer op een goede manier met mij om wilt gaan, bent u weer van harte welkom’.”

Verstappen ging rechten studeren en studeerde af in de jaren tachtig. Er is crisis op de arbeidsmarkt, er “was niets te doen. Ik dacht kom, ik laat me omscholen in de automatisering. Vanaf dat moment kwam ik op allerlei plekken terecht. Ik heb bijvoorbeeld gewerkt als projectleider voor een adviesbureau en ben voor TNO naar Silicon Valley gegaan om een vestiging op te zetten. Een week voor lancering besloot de Raad van Bestuur de stekker uit het hele traject te trekken. Mijn partner had zijn baan al opgezegd, het huis was al bijna verkocht, ik zat daar als het ware al. Dit was natuurlijk de verantwoordelijkheid van de Raad van Bestuur, maar dat betekent niet dat ik me daarbij moet neerleggen. Ik had zoiets van: dit laat ik me niet gebeuren, ik stel mijn eigen grenzen en ik ben weggegaan”.

Wat kwam was een opdracht als interim-manager van de Bestuursdienst in Rotterdam, in “dat prachtige gebouw aan de Coolsingel”. Ze vertelt dat ze met een ‘blijje naïviteit’ aan haar nieuwe taak begon en onbevangen hele presentaties gaf over haar programma aan de commissie Haven en Economische Zaken. Ze is trots op de nieuwe wijk Kop van Zuid, gelegen op de zuidoever van de Nieuwe Maas. Het is toch maar de gemeente Rotterdam geweest die zulke vooruitstrevende ideeën had, en “niet de vastgoedjongens”. Ze leerde de gemeente kennen als een “mooi bedrijf” en had gelukkig geen last van haar “autoriteitsprobleempje”. Ze heeft het liefst zo min mogelijk mensen boven zich: “Ieder zo zijn ding”.

Na Rotterdam en het zvp-bestaan volgde de overstap naar de kleine gemeente Neder-Betuwe waar Verstappen directeur en loco-gemeentesecretaris werd: “Ik kwam tot de ontdekking dat een kleinere gemeente eigenlijk nog leuker is dan een grote stad. Je staat veel dichterbij de praktijk en de samenleving. Je ziet ook veel meer wat er gebeurt. In een grote gemeente zit je al heel gauw in je tokokokertje”.

Na drie jaar, in 2009, vertrok Verstappen naar Wageningen, een stad die indertijd bekend stond als lastig. Ze moest ervoor zorgen dat “die organisatie weer ging bloeien en bruisen, want het was een organisatie die bestond uit eilandjes en tokootjes en waar redelijk angst was”.

De verandering zette meteen in. Verstappen liet alles uit haar werkkamer halen en verving “een loei van een bureau” door een ronde tafel met stoelen eromheen: “Ik heb mijn twee draaistoeltjes

van thuis meegenomen. Ik wou ook niet dat het geld ging kosten. Dus heb ik ook mijn eigen behang gekocht en een deel van mijn kunstcollectie meegenomen. Om het ijs te breken, dat mensen iets persoonlijks van mij zagen”.

Verstappen streeft naar een organisatie waarin mensen samenwerken. Als collega's. Ze heeft het niet meer over werknemers en medewerkers, maar over collega's. Belangrijk is op elkaar kunnen bouwen, en elkaar vertrouwen. Mensen de kans geven te doen waar ze het beste in zijn: “Ze zijn allemaal professionals voor mij, ongeacht hun functie of taak. De professional moet de ruimte krijgen om zijn of haar dingen goed te doen”.

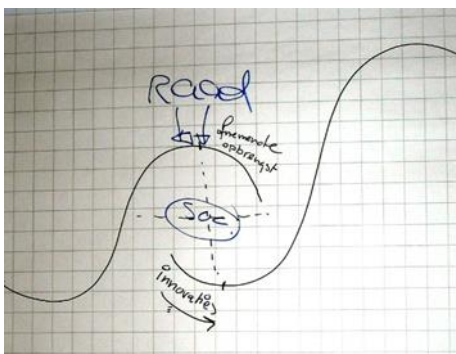
Als wij met elkaar iets willen, bijvoorbeeld een nieuw beleid of plan schrijven, dan hebben we volgens Verstappen heel snel de neiging om monovocaal¹⁾ te werk te gaan. Een paar ambtenaren komen met een planning, een deadline en leggen een mooi beleidsstuk neer. Als je nu wilt dat dit beleidsstuk landt, dat het een kompas is voor mensen om op te varen, dan moet het polyvocaal zijn. Dat wil zeggen dat aan zoveel mogelijk mensen in de organisatie, of ook erbuiten, wordt gevraagd mee te denken. Ze moeten de kans krijgen met elkaar in gesprek te gaan over een nieuw plan, en doorleven wat er bedoeld wordt: “Iedereen accepteert dan dat je keuzes maakt en langzaam maar zeker trechter je naar iets waarvan je met elkaar zegt: nou dat is het. Dat doen we nu heel bewust in de organisatie. En ook steeds meer met de stad”.

Zoeken naar nieuwe vormen

Hoe is de relatie met de samenleving. Wil je daar hetzelfde bereiken, dat de ambtenaren met de burgers polyvocaal zijn?

De decentralisatie is volgens Verstappen redelijk verlopen in Wageningen. Maar er zijn nog veel onzekerheden: “Ik denk dat zo'n beetje iedereen in meer of mindere mate beseft dat de rol van de overheid aan het veranderen is. De samenleving vraagt dat ook. Ambtenaren hebben altijd dat 'zorgen voor' in zich. Dat moet veranderen in 'zorgen dat', meer faciliteren. Een voorbeeld. Een van onze inwoners, een vrouw, kwam bij ons langs en vroeg of we haar konden helpen met een inloopgelegenheid voor ouders met kinderen, met ADHD geloof ik, om met elkaar in gesprek te kunnen gaan. En wat gebeurde er? Ja ja, zeiden we, maar u moet wel met een projectvoorstel komen. Hoe moet ik dat schrijven, vroeg ze? Nou, daar kunnen wij u wel mee helpen en voordat we het wisten, hadden we bijna voor die mevrouw voor 25.000 euro externe projectbegeleiding geregeld. Het is werkelijk te zot voor woorden, maar je merkt dat je dat gaat doen, uit goede bedoelingen”.

Dan zijn er nog de gemeenteraad, de wethouders, de burgemeester, de politiek, en de universiteit van Wageningen. Iedereen staat onder druk, maar iedereen wil dat het spel verandert: “We zijn als

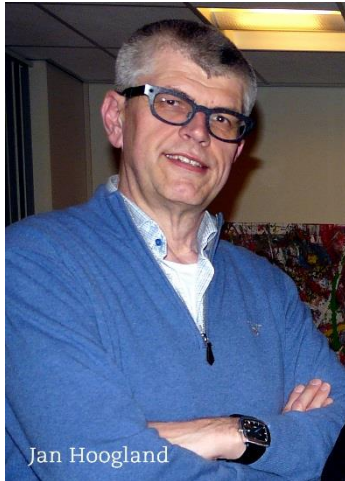

een gek aan het zoeken”. Naar nieuwe vormen. Op een cursus Rijnlants management leerde Verstappen aan de hand van een tekening over de chaostheorie, voorgesteld door twee S-vormen, hoe een nieuwe maatschappelijke beweging die blijkt te werken op een gegeven moment *mainstream* wordt. Eenmaal zover, komt er altijd een moment waarop de beweging over haar hoogtepunt heen is en gaat afnemen. Intussen is er een nieuwe beweging aan het opkomen. De twee bewegingen gaan tegen elkaar in, er ontstaan spanningen die breed in de maatschappij worden gevoeld.

En hoe bemiddel je nu bij al die spanningen? Verstappen: “Door op een gegeven moment begrip te vragen en inzicht te verschaffen over wat er hier gebeurt. Niet vergeten dat er nog een gemeenteraad zit die ook belangen heeft die ze moet dienen. Hoe trek je de Raad mee? Niet door ze te verrassen met allerlei prachtige trajecten. Dat betekent niet, en dat is weer die spanning, dat we blijven doen zoals we het altijd hebben gedaan. We proberen ook te bedenken hoe je meer

mensen uit de samenleving kunt betrekken bij het adviseren of het genereren van ideeën. Ervoor zorgen dat we mensen de kans geven en ons democratisch orgaan de kans geven om te doen waar ze goed in zijn en daarin toch veranderen”.

“Ik ben daar niet uit”

Jan Hoogland

Jan Hoogland is uitgenodigd om op deze avond als *sidekick* een reactie te geven op wat Verstappen heeft verteld. Hij is filosoof en bijzonder hoogleraar Christelijke filosofie aan de Universiteit van Twente. Hij steekt meteen van wal en oppert dat er een heel andere verhouding moet komen tussen overheid en samenleving, maar dat dat niet vanzelf gaat. Er zijn stroefheden. Wat mogen wij van de overheid verwachten en behoort de overheid ondernemerschap te tonen en klantgericht te handelen? Het blijkt dat hij zelf met klantgericht overheidshandelen niet zulke goede ervaringen heeft.

Is de overheid een partner? “Gaan wij gezellig co-creëren? Of zullen we de overheid als een overheid blijven zien? In die rollen zie je de fricties. Ik denk dat er ontzettend veel burgerinitiatieven zijn die tegen de overheid opbotsen. Dat leidt tot geweeklaag over de overheid en dat maakt het ingewikkeld. Wie is die overheid nu

eigenlijk? We stemmen regelmatig, wij kiezen onze overheid en die doet ook een hele hoop namens ons. Als we kijken naar de transities, dan zien we dat de overheid zich in veel opzichten heel anders is gaan opstellen en een rol pakt waarvan ik me afvraag of dat überhaupt wel kan”.

Hoogland wijst erop dat op het hoogtepunt van de verzorgingsstaat de overheid zich absoluut onthield van morele oordelen. De overheid bemoeide zich niet met de moraal van de burger. Maar nu blijkt de overheid in een paar jaar tijd een ontzettend moraliserende kracht in de samenleving geworden die ons zegt dat we naar onze buurman en buurvrouw moeten omzien en dat we aan onze medemens in wijk of buurt moeten denken. Ineens is er een moraliserende overheid die de rol speelt die vroeger de dominee had. En als de overheid daarop aangesproken wordt, zegt die overheid: Wat moraliserend? Ik ben gewoon een co-creator en ga met jou als partner aan de slag: “Er wordt wel degelijk dwingend opgetreden door de overheid. De overheid oefent gezag uit, en dat is ook de taak van de overheid. Dat mogen we ook van de overheid verwachten. Maar dan moet ze dat niet gaan verzwijgen, en zich niet als klantgerichte overheid presenteren die met ons als partner wil samenwerken”.

Er is dus een rolconflict. “En ik ben daar niet uit”, zegt Hoogland. In een samenleving waarin burgerinitiatieven steeds belangrijker worden, is ook een ambtelijk apparaat nodig dat soepel is en kan meebewegen en meedenken. Maar ook het algemeen belang moet worden veiliggesteld. De overheid kan zich niet helemaal terugtrekken en dient wel degelijk met een zeker gezag te blijven optreden.

De rol van de lokale overheid

Als het publiek in de zaal het woord krijgt, ontwikkelt zich een debat met veel suggesties. Ondernemer Karin van der Burgt doet enkele aanbevelingen. Voorheen is ze lid geweest van de Wageningse gemeenteraad. De ervaring heeft haar geleerd dat veel initiatieven het best hadden kunnen redden als er niet allerlei voorwaarden van de gemeente waren geweest. In plaats van de positieve kanten van een initiatief te benadrukken, gebeurt vaak het omgekeerde. Er gaat een heel politiek proces door zo’n initiatief heen en... “je moet wel van heel goede huize komen, om er dan nog steeds zin in te hebben en van je plan te blijven houden. De gemeente is soms een sta-in-de-weg”.

Tutku Yüksel vertelt over haar burgerinitiatief, het opzetten van een 'gedeelde woonkamer', *Thuis* geheten, voor studenten, niet-studenten, ouderen en jongeren, om daar evenementen te organiseren, gebaseerd op deel-economie, alles samen zelf doen en met elkaar delen. Ze vertelt dat ze niets weet van regelgeving en hoe ze de gemeente heeft benaderd met haar plan en een verzoek om subsidiëring: "Mijn persoonlijke relatie met de gemeente heeft zijn ups en downs gekend". Ze is vrij direct, zegt ze zelf: "Ik wil gaan, en onderweg kijken wat er gebeurt, ons ding uitproberen. Tijdens dat proces mag men ons terugfluiten en zeggen, hé dit is niet oké, maar geef ons een blank canvas".

Ondernemer Karin van der Burgt (links) en ondernemer in spe Tutku Yüksel

Moet de gemeente wel of niet subsidiëren? is een veelgehoorde vraag. Wanneer wel en wanneer niet? Wanneer hebben initiatieven maatschappelijke meerwaarde en zijn ze in het algemeen belang? Dragen ze bij aan de verbetering van het sociaal-economisch klimaat? Iemand merkt op dat de overheid nooit mag falen, maar we zadelen de overheid wel op met van alles.

En, voert Thijs Jansen aan, is het voor overheden interessant om publieke geld met privaat geld te combineren? Niet alle maatschappelijke initiatieven zijn maatschappelijk gezien even relevant. Is het alleen aan de politiek om dat te bepalen?

De vraag is: Wat voor rol speelt de lokale overheid in het stimuleren of financieren van lokale initiatieven?

Verstappens onmiddellijke reactie: "In alle gemoede vraag ik me af waarom alle maatschappelijke initiatieven ergens een relatie met de overheid zouden moeten hebben? Sterker nog, ik vind het geweldig als er allerlei maatschappelijke initiatieven in Wageningen ontstaan waarmee wij helemaal niets van doen hebben. De gedachte dat maar steeds de overheid er met d'r snufferd bij moet zitten, nee, helemaal niet".

Anderen vinden de gemeente wel een natuurlijke partner voor subsidie: "Daar waar het nodig is". En, misschien is het mogelijk de subsidieregeling van de gemeente anders vorm te geven? Er een andere procedure voor te bedenken? Naar voorbeeld van een fonds, zoals iemand in de zaal vertelde, dat financiële coalities faciliteert voor maatschappelijke en filantropische projecten die helpen bij het vitaliseren van een buurt.

We blijken in een overgangperiode te zitten met veel paradoxen. De overheid verwacht van de leefwereld - de wereld van de burgers - oplossingen die de systeemwereld - de bureaucratische overheid - voorheen bood en die de leefwereld niet zomaar kan bieden. Je kunt niet zeggen: ga de buurman maar helpen als er geen relatie is. De rol van welzijnsorganisaties, die overigens fors minder subsidie ontvangen dan jaren terug, kunnen bijvoorbeeld initiatieven van burgers steunen en faciliteren die hulpbehoevende mensen willen helpen en activeren.

Jos van Gennip, voorzitter van stichting Socires, zegt dat de nieuwe cultuur van eigen verantwoordelijkheid niet gebruikt moet worden om het kind met het badwater weg te gooien, want dan belanden we voordat we er erg in hebben bij het Engelse model van de *Big Society* waar het herstel van de eigen verantwoordelijkheid al snel gebruikt is door de huidige regering om alle particuliere initiatieven stop te zetten wat subsidiëring en financiering betreft. We moeten niet roepen: weg met de verzorgingsstaat: “In Amerika hebben we geen verzorgingsstaat gehad, en daar is de sociale cohesie echt niet beter dan in Nederland”. Maar, voegt Van Gennip eraan toe: “Er komt wel een andere verzorgingsmaatschappij”.

De relatie universiteit - gemeente

Over de relatie tussen de universiteit en de gemeentelijke overheid in Wageningen, zegt Simon Vink, woordvoerder van Wageningen University & Research centre dat het wel een bijzondere relatie is. De gemeente telt circa 37.000 inwoners, er zijn 10.000 studenten met 5800 medewerkers. Die verhoudingen maken het lastig: “Dat betekent dat wij als universiteit op eieren lopen”. Aanvankelijk was er helemaal geen relatie, maar in de afgelopen zes jaar is daarin verbetering gekomen. Afspraken met het gemeentebestuur bleken geen draagvlak te hebben in de gemeenteraad. De Raad is traag en schuift de zaken voor zich uit. In 2007 is de universiteit met campusvorming begonnen. Toen waren er 4400 studenten, nu 10.000. Dat vraagt iets van de infrastructuur, maar er is nog steeds niet veel gedaan.

Vink suggereert dat de universiteit een heel bijzondere rol zou kunnen spelen in de gemeente: “Er is veel kennis bij ons aanwezig. Wij hebben projecten met studenten en onderzoekers in Nijmegen, in Utrecht, we hebben een *urban solution lab* in Amsterdam, we hebben zelfs studenten die voor een dag in de week op de afdeling in Ede werken omdat Ede die verbinding via de student met de universiteit wil. Met de gemeente Wageningen is dat vrijwel afwezig. Het begint nu een beetje te komen. Onderzoekers die in Wageningen wonen willen vaak hun expertise gratis aanbieden aan het ambtelijk apparaat. Zo van: ‘Ik ben de beste laanboomspecialist van Nederland, ik woon hier, ik kan precies vertellen dat je die negenhonderd populieren in het binnenveld niet hoeft te kappen. Ik wil je ook vertellen wat je wel moet doen’. Hij biedt iets aan, maar hij wordt niet gehoord en niet gevraagd”.

In de gemeenteraad hebben ze het over burgers, maar niet over die tienduizend studenten. Studenten brengen veel energie mee, en dat zou je terug moeten zien in het culturele leven van de stad. Ook in de verbinding tussen bijvoorbeeld ouderen en studenten. Vink: “Ze hebben vier keukens bij de mensa’s die nog benut zouden kunnen worden. Laten we dat mogelijk maken. Er is veel meer te doen als het gaat om opvang van die enorme energie van studenten, om die in te zetten. Het komt, daar ben ik van overtuigd”.

*Links: Simon Vink, woordvoerder van Wageningen University & Research centre.
Rechts: John Keunen, regiomanger bij instelling voor beschermd wonen RIBW,
voor o.a. begeleiding van mensen met psychische en/of psychiatrische problematiek*

De toverformule is nog niet gevonden

De houding in het leven van een sociaal ondernemer komt niet uit de lucht vallen, maar heeft vaak een biografische achtergrond, begint Gabriël van den Brink zijn slotbeschouwing van de bijeenkomst. Van den Brink is hoogleraar maatschappelijke bestuurskunde aan de Universiteit van Tilburg. Verstappen heeft laten zien dat de middenstand een vrij stevige moraal kent en... "ik denk dat die in westerse landen in de breedte aanwezig is. Dat je beseft dat je klanten je een bestaan gunnen en dat je daar zorgvuldig mee omgaat. Aan de andere kant laat je niet zomaar alles gebeuren als er een grens wordt overschreden. Dat is toch een bijzondere mix".

In die moraal van de middenklasse komen drie dingen bij elkaar: 1. de belangrijke relatie met de klant. 2. de principes en 3. het nemen van risico; er kan wel eens iets mislukken: "Je gaat wel eens op je bek, maar dat hoort erbij".

Andere kenmerken die eruit springen in de ondernemende houding van Verstappen zijn beweeglijkheid, geen behoefte hebben aan een baas boven je en onbevangenheid: "Die openheid vind ik ontzettend mooi en dat is volop aanwezig in de Nederlandse samenleving. Het vervelende is dat er in de publieke sfeer - in de politiek, en journalisten hebben er ook een handje van - heel erg een geest heerst van de argwaan. Er deugt nooit iets van als er iets gebeurt, want er zit iets achter. Gelukkig zijn er veel mensen die veel onbevangerter te werk gaan. Dat is een geweldige kracht. Een mooi tegengif".

De moderne moraal in het ambtelijk apparaat is dat werknemers en medewerkers collega's zijn, die ook de ruimte krijgen. Moderne professionals weten heus wel wat zij willen en moeten. Dat is de binnenkant van het apparaat. De buitenkant van het apparaat, de omgang met burgers is polyvocaal. De tijd waarin de overheid als het ware het monopolie had op de definitie van het algemeen belang en - monovocaal - met één stem kon worden afgekondigd, is voorbij. Er zijn vele stemmen en die willen ook allemaal gehoord worden. De vraag is nu, aldus Van den Brink... "hoe wil je die trechters. Hoe doe je dat? Hoe hou je daarbij de regie?"

"Als we het wisten, hadden we het al gedaan. Dat is de verandering waarin we nu zitten", is Verstappens onmiddellijke reactie.

We zijn dus zoekende. De toverformule is nog niet gevonden.

Heel wat ambtenaren zitten nog in de houding van 'zorgen voor', in plaats van 'zorgen dat'. Maar, er zit ook iets goeds in dat 'zorgen voor'.

Waar we ook nog niet uit zijn is of de overheid nu partner of *power* is? Ook een nieuwe definitie van het algemeen belang is niet eenvoudig te realiseren. Willen we in de traditie van Thorbecke blijven dan bepalen parlement en gemeenteraad wat het algemeen belang is, niet de bevolking. Burgers kiezen mensen die in de gemeenteraad gaan zitten. De raadsleden gaan in overleg en definiëren het algemeen belang: "Dat is democratisch gelegitimeerd en op zich een goede zaak voor een heleboel dingen. Hier hebben we veel aan te danken, o.a. de verzorgingsstaat".

Maar daarop is een reactie gekomen. Particuliere burgers willen iets beginnen, een onderneming, een inloopkamer in de stad. Ze vragen hun niet voor de voeten te lopen en hun hun gang te laten gaan en er pas later aan te worden herinnerd of het goed gaat. Dat is ook een bijdrage aan het algemeen belang, maar een die aan een andere logica beantwoordt dan die van Thorbecke. Maatschappelijke initiatieven botsen met de gemeenteraad. Wie gaat er nu over wat? De gekozen vertegenwoordigers of de initiatiefrijke ondernemers? Ben je *power* die kan bepalen hoe het met het algemeen belang zit, of ben je partner die samen met anderen het algemeen belang bepaalt?

Een uitweg uit het dilemma is dat er bij de twee partijen - de staat en de particuliere ondernemer - een derde domein betrokken wordt. In vaktermen heet dat de *civil society*, de sfeer waarin mensen niet handelen vanuit puur particulier initiatief en vanuit de overheid, maar vanuit associatie. Burgers komen bij elkaar om samen over de publieke zaak te praten vanuit een bepaald soort

engagement. Niet alleen als ondernemer, niet alleen als overheidsambtenaar, maar vanuit een *burgerlijke* betrokkenheid.

De *civil society* opnieuw uitvinden

In Nederland en andere West-Europese landen was er vroeger een heel levendige *civil society*, waarin men zorgde voor kunst, sport, arbeid en cultuur. Particuliere inzet voor het algemeen belang. Dat heeft tot circa 1950 goed gefunctioneerd. Toen kwam de verstatelijking. En als een *civil society* verstatelijkt, dan houdt ze op *civil* te zijn. Dat heb je de verzorgingsstaat.

Op de een of andere manier moeten we de *civil society* opnieuw uitvinden, vindt Van den Brink: “En die heeft een andere logica dan de staat, maar ook een andere dan de markt. *Civil society* is een vorm van gesprek. Momenteel zijn we aan het zoeken naar andere termen, een nieuw idioom om met elkaar in gesprek te gaan, dat voorbij voert aan de tegenstellingen staat versus markt, of *power* versus *partner*. Daar voorbij ligt nog een derde domein”.

Hier ligt een mooie kans voor Wageningen. Een intensief gesprek tussen de plaatselijke overheid, plaatselijke ondernemingen die zich in een bepaalde thematiek specialiseren en universitaire kennisinstellingen. Zo’n combinatie heeft de toekomst. Van den Brink: “Daar zou ik een agenda van maken. Trek daar tien jaar voor uit om dat vorm te geven. Dat betaalt zich niet alleen politiek en financieel terug, maar ook in dynamiek”.

*) De termen monovocaal en polyvocaal zijn ontleend aan de ideeën over verandermanagement van Thijs Homan, hoogleraar aan de Open Universiteit.

Het interview met Marijke Verstappen was het derde in een door Vitale Lokale Samenlevingen georganiseerde reeks van twaalf werksessies. In elke sessie voert Thijs Jansen, verbonden aan de School voor Politiek en Bestuur van Tilburg University en de Stichting Beroepseer, een gesprek met een voortrekker.

